

IZVJEŠTAJ

o predsjedavanju Crne Gore CEFTA 2006 Sporazumom u 2016. godini

Shodno CEFTA ministarskoj Odluci 1/2007, član 3: „Predsjedavanje se vrši po abecednom redu imena zemalja na engleskom jeziku“, Crna Gora je u januaru 2016. godine od Moldavije preuzela predsjedavanje CEFTA 2006 Sporazumom.

Zbog posebnog značaja 2016. godine kao desetogodišnjice potpisivanja CEFTA 2006 Sporazuma, uloženi su posebni naponi Crne Gore u smislu jačanja obuhvatljivosti i vidljivosti CEFTA Sporazuma i dijaloga između javnog i privatnog sektora u sprovođenju Sporazuma.

Osim toga, 2016. je bila treća godina sprovođenja Strategije 2020 za Jugoistočnu Evropu. Crna Gora je ponovo potvrdila svoju privrženost osiguravanju kontinuiteta i sinergije prioriteta CEFTA predsjedavanja sa ciljevima navedenim u stubu Strategije Integrisani rast, CEFTA Ministarskim zaključcima iz 2015. godine i relevantnim zaključcima Samita premijera Zapadnog Balkana i EU u Beču.

Tokom svog predsjedavanja, Crna Gora je akcenat stavila na zaključenje pregovora o CEFTA Dodatnom protokolu 5 o trgovinskim olakšicama, nastavak pregovora o dodatnoj liberalizaciji trgovine uslugama u CEFTA regionu, inteziviranje saradnje sa privatnim sektorom i povećanje transparentnosti u sprovođenju Sporazuma.

Tokom crnogorskog predsjedavanja, održano je 45 sastanaka CEFTA radnih tijela.

- **Trgovinske olakšice – CEFTA Dodatni protokol 5**

Prepoznajući značaj trgovinskih olakšica u međunarodnoj trgovini, članice Svjetske trgovinske organizacije usvojile su Sporazum o trgovinskim olakšicama 2013. godine. Prema *World Trade Report*-u Svjetske trgovinske organizacije za 2015. godinu procjene su da će puna primjena Sporazuma dovesti do sniženja troškova trgovine za 14.3% na svjetskom nivou. Prema Međunarodnom trgovinskom centru jedan dan uštede u transportu je vrijedan 0.8% ad valorem vrijednosti za industrijske proizvode. Kašnjenje ima još veći uticaj na kvarljivu robu. Takođe, istraživanja pokazuju da 1% skraćenja vremena potrebnog za izvoz, povećava izvoz za 0.4%. Jedan dodatni dan u tranzitu odgovara povećanju razdaljine od 70km između trgovinskih partnera, kao i da jedan dan smanjenja vremena transporta u zemlji dovodi do povećanja izvoza za 7%.

Predviđanja su da će najveće koristi od primjene Sporazuma imati zemlje u razvoju i najmanje razvijene zemlje, koje bi ostvarile veće benefite od porasta izvoza i rasta GDP-a, nego razvijene zemlje. Takođe, očekivanja su da će udio u ukupnom izvozu malih i srednjih preduzeća, porasti više nego kod velikih kompanija. Konačno, puna primjena Sporazuma trebalo bi da dovede i do rasta investicija, jer su troškovi trgovine veoma bitni za konkurentnost i strane direktne investicije.

Prepoznajući značaj Sporazuma o trgovinskim olakšicama, a slijedom zaključaka sa Samita premijera Zapadnog Balkana u Beču 2015. godine, počeli su pregovori za zaključenje CEFTA Dodatnog protokola 5 u maju 2015. godine.

Tokom crnogorskog predsjedavanja, održane su dvije runde pregovora. U Briselu 20/21. januara, CEFTA Strane usaglasile tekst Dodatnog protokola, kao i Akcioni plan za njegovu sprovođenje. U Beogradu, 24/25. maja, CEFTA Strane su prihvatile tekst Dodatnog protokola 5 i njegov tehnički aneks za elektronsku razmjenu informacija na regionalnom nivou.

Ovim Protokolom obezbijediće se olakšanje tranzita i trgovine kroz regionalno povezivanje svih graničnih službi u jedinstveni informacioni sistem. Na taj način, smanjiće se trajanje tranzita i troškovi trgovine, što će dovesti do jačanja konkurentnosti nacionalnih ekonomija u Regionu.

Tokom vanrednog CEFTA ministarskog sastanka održanog 23. juna u Herceg Novom, CEFTA Strane su usvojile Zaključak o uspješnom okončanju pregovora o Dodatnom protokolu 5, čije se usvajanje očekuje početkom 2017. godine, za vrijeme predsjedavanja Srbije.

Kada su trgovinske olakšice u pitanju, Crna Gora je uložila napore da obezbijedi programe tehničke podrške i obuke svim CEFTA Stranama kako bi se započela primjena pune kumulacije i omogućio povratak dadžbina u trgovini unutar CEFTA regiona.

- **Liberalizacija trgovine uslugama – CEFTA Dodatni protokol 6**

U okviru rada CEFTA Potkomiteta za usluge, kao prioritetne aktivnosti u 2016. godini, definisane su sljedeće:

- ❖ finalizacija procesa pregovaranja u oblasti trgovine uslugama (*Usaglašavanje teksta Dodatnog protokola 6 i Aneksa 1*);
- ❖ poboljšanje kvaliteta i uniformnosti pružanja usluga u CEFTA regionu;
- ❖ sticanje uslova za slobodno kretanje profesionalaca i eksperata kroz međusobno priznavanje profesionalnih kvalifikacija u sektorima koji su definisani kao prioritetni između CEFTA potpisnica;
- ❖ poboljšanje transparentnosti pravne regulative i intra-regionalne saradnje između regulatornih tijela, vladinih agencija i profesionalnih udruženja u pogledu pružanja usluga.

Tokom crnogorskog predsjedavanja, održane su četiri runde pregovora o dodatnoj liberalizaciji trgovine uslugama i zaključenje CEFTA Dodatnog protokola 6, koji su počeli 2011. godine.

Predmet pregovora je Dodatni protokol sa aneksima: Privremeni ulazak i boravak fizičkih lica koja pružaju usluge; Regulatorni principi vezani za telekomunikacije; Regulatorni principi vezani za poštanske i kurirske usluge; Lista specifičnih obaveza u uslugama.

Značaj liberalizacije trgovine uslugama za CEFTA Strane:

- ❖ Unaprjeđenje dalje trgovinske i ekonomske saradnje;
- ❖ Uspostavljanje pravnog okvira saradnje sa STO ne-članicama;
- ❖ Uklanjanje administrativnih barijera za ulazak *greenfield* investicija;
- ❖ Mogućnost povećanja izvoza usluga sa teritorije CEFTA Strana;
- ❖ Mogućnost povećanja zaposlenosti građana CEFTA Strana bilo kroz otvaranje novih preduzeća ili kroz obavljanje djelatnosti fizičkih lica na privremenoj i povremenoj osnovi;
- ❖ Planiran početak pregovora o međusobnom priznavanju kvalifikacija (sektori: doktori, zubari, građevinski inženjeri i arhitekta).

Prva runda pregovora u 2016. godini održana je u Podgorici 5/6. aprila, druga 20/21. juna u Herceg Novom, dok su treća 21/22. septembra i četvrta 6. decembra, održane u Podgorici. Sastanak o pravnom usaglašavanju propisa je održan 14. novembra u Briselu.

Očekuje se da Strane usaglase tekst Dodatnog Protokola 4, sa pripadajućim aneksima, početkom 2017. godine, dok je njegovo usvajanje planirano za april iste godine.

CEFTA ministarski sastanci (CEFTA Zajednički komitet)

Tokom 2016. godine, održan je deseti redovni CEFTA ministarski sastanak (CEFTA Zajednički komitet) kao i dva vanredna Zajednička komiteta.

- **Vanredni sastanci CEFTA Zajedničkog komiteta**

Prvi vanredni sastanak CEFTA Zajedničkog komiteta je održan 23. juna u Herceg Novom. Dnevni red sastanka se odnosio na rješavanje trgovinskih sporova i predstavljanje Izvještaja Moldavije, kao predsjedavajuće Selekcionim komitetom za izbor direktora CEFTA Sekretarijata.

Drugi vanredni sastanak je održan 20. oktobra u Briselu. Dnevni red sastanka je bio fokusiran na procedure koje je neophodno sprovesti pri izboru direktora CEFTA Sekretarijata.

- **Deseti redovni sastanak CEFTA Zajedničkog komiteta**

Deseti redovni sastanak CEFTA Zajedničkog komiteta je održan 9. decembra 2016. godine u Podgorici. Zaključci sa Samita Zapadnog Balkana, održanog u Parizu 4. jula 2016. godine su ponovljeni u Zaključcima koji su usvojeni na sastanku vanrednog zajedničkog komiteta.

Naglašeno da je ključni izazov pred CEFTA potpisnicama sprovođenje CEFTA Dodatnih protokola za trgovinske olakšice i trgovinu uslugama. Iskazano je zadovoljstvo u vezi sa uspješnom realizacijom programa promovisanja CEFTA 2006 Sporazuma, sprovedenog povodom obilježavanja 10. godišnjice od potpisivanja Sporazuma.

Takođe, tokom predsjedavanja akcenat je stavljen na jačanje dijaloga sa privatnim sektorom. U tom kontekstu, pokrenut je modernizovan CEFTA veb sajt, objavljene su i brošure „CEFTA kroz brojeve" i „CEFTA mitovi i činjenice", kao i nagrada na takmičenju za najbolji akademski rad iz CEFTA regiona, u okviru kojeg je uspostavljena uspješna saradnja sa londonskom školom za ekonomiju (*London School of Economics*).

Imajući u vidu značaj nesmetanog funkcionisanja CEFTA Sekretarijata, u cilju odgovarajućeg finansijskog upravljanja CEFTA sredstvima, ministri su dali svoj pristanak za produženje ugovora o trajanju radnog angažmana postojećem osoblju CEFTA Sekretarijata, do 31. maja 2018. godine.

Sve potpisnice CEFTA sporazuma usvojile su sljedeće odluke:

- Odluka br. 1/2016 o izmjenama i dopunama Odluke broj 3/2009 - Spisak medijatora; i
- Odluka br. 2/2016 o produženju ugovora za osoblje CEFTA Sekretarijata.

- **Izbor direktora CEFTA sekretarijata**

Tokom 2016. godine, Crna Gora je predsjedavala i Selekcionim komitetom za izbor direktora CEFTA Sekretarijata.

Tokom izvještajnog perioda, održan je jedan sastanak Selekcionog komiteta, u periodu 1-3. marta 2016. godine, u Briselu. Tokom ovog sastanka, obavljani su razgovori sa 5 odabranih kandidata. Međutim, do konsenzusa o izboru kandidata nije došlo.

Na sastanku vanrednog zajedničkog komiteta koji je održan 23. juna u Herceg Novom, ministri su usvojili Zaključak da Selekcioni komitet nije postigao konsenzus u procesu izbora novog direktora i odlučili da se konkurs ponovo raspiše.

S tim u vezi, konkurs za izbor direktora CEFTA Sekretarijata je raspisan 26. decembra 2016. sa mogućnošću prijave najkasnije do 10. februara 2017. godine.

- **CEFTA Nedjelja 2016 (CEFTA Week)**

Ministarstvo ekonomije je, u saradnji sa Privrednom komorom i Asocijacijom njemačkih privrednih koora – DIHK, organizovalo CEFTA Nedjelju (*CEFTA Week*), najvažniji godišnji CEFTA događaj, 7. decembra 2016. godine, u Podgorici.

Učesnici događaja su bili predstavnici vlada, poslovnih i akademskih zajednica i predstavnici međunarodnih organizacija iz svih CEFTA zemalja.

Diskusije su bile podijeljene u 4 sesije: Praćenje sprovođenja CEFTA 2006 Sporazuma od strane CEFTA potpisnica; Ceremonija dodjele CEFTA nagrada za najbolji akademski rad povodom deset godina od potpisivanja CEFTA Sporazuma; Praćenje sprovođenja CEFTA 2006 Sporazuma između CEFTA potpisnica; Praćenje sprovođenja CEFTA 2006 Sporazuma od strane privatnog sektora.

Glavni zaključci sa CEFTA nedjelje su:

- ❖ Jačanje koordinacije između ministarstava će doprinijeti efikasnijem sprovođenju CEFTA 2006 Sporazuma na nacionalnom nivou;
- ❖ Dalja regionalna saradnja i trgovinska integracija kroz usvajanje CEFTA dodatnih protokola će dovesti do napretka nacionalnih ekonomija CEFTA potpisnica;
- ❖ Rješavanje sporova je centralni stub multilateralnog trgovinskog sistema i bez mehanizma zasnovanog na pravilima i sredstvima za rješavanje sporova, trgovinski sistem bi bio manje efikasan i predvidljiv;
- ❖ efikasno i efektivno uključivanje poslovnog okruženja u proces donošenja odluka na političkom nivou rezultiraće stvaranjem trgovinske politike koja će biti više orijentisana na potrebe i zahtjeve privatnog sektora. Stoga, saradnju sa privatnim sektorom treba dodatno ojačati u kreiranju trgovinske politike, sprovođenju i praćenju sprovođenja CEFTA 2006 Sporazuma;
- ❖ Korist koju imaju mala i srednja preduzeća u Jugoistočnoj Evropi od CEFTA 2006 Sporazuma se odražava u povećanju mogućnosti za sticanje prihoda i zapošljavanje u Regionu.

Zaključci i preporuke

Glavni prioritet crnogorskog predsjedavanja je bio praćenje primjene Sporazuma kroz uključivanje privatnog sektora, kao glavnog korisnika CEFTA sporazuma. U tom kontekstu, Crna Gora je radila naporno na institucionalizaciji dijaloga između javnog i privatnog sektora. Veći značaj je dat jačanju praćenja primjene od strane potpisnica CEFTA sporazuma, jer je

spvođenje produbljeno u oblastima kao što su trgovinske olakšice i liberalizacija trgovine uslugama.

Poseban naglasak je stavljen na prioritete koji se odnose na transparentnost u okviru deset godina od potpisivanja CEFTA 2006 Sporazuma. Od početka svog predsjedavanja, Crna Gora je preduzela radnje vezane za određivanje predstavnika privatnog sektora i Privredne komore Crne Gore, koji su imali aktivnu ulogu u organizaciji CEFTA Nedjelje.

Desetogodišnjica je takođe bila dobra prilika za potpisnice CEFTA 2006 Sporazuma da preispitaju CEFTA korporativni imidž i daju dodatni značaj u podizanju svijesti o Sporazumu među CEFTA potpisnicama.

Crna Gora se rukovodila Zaključcima sa samita Zapadnog Balkana u Beču i osigurala je doprinos CEFTA struktura u realizaciji aktivnosti koje su predviđene za trgovinske olakšice, mobilnost i rast, kao i relevantnih ciljeva iz agende Strategije razvoja JIE 2020.

Crna Gora je naglašavala načelo inkluzivnosti kod identifikacije i razvoja ekonomskih koridora u regionu. U tom smislu, crnogorsko predsjedavanje je imalo presudnu ulogu u CEFTA agendi, kojom su bile obuhvaćene liberalizacija trgovine uslugama i trgovinske olakšice, u navedenim ekonomskim procesima.

Tokom crnogorskog predsjedavanja, potpisnice CEFTA sporazuma su postigle vidljive rezultate, kao što su:

- Pregovori o Dodatnom protokolu 5 su uspješno zaključeni;
- Akcioni plan uz Dodatni protokol 5 je usklađen sa Akcionim planom za IT projekat koji finansira EU;
- Pripremljena je uporedna tabela: Sporazum o trgovinskim olakšicama STO - AP 5;
- Izrađen je Izveštaj o napretku u stvaranju Nacionalnih komiteta za trgovinske olakšice;
- Pripremljen Nacrt liste obuka za početak primjene pune kumulacije i povraćaj dadžbina u CEFTA regionu;
- Prikupljanje i klasifikacija necarinskih mjera;
- Pokretanje istraživačkih razgovora za uzajamno priznavanje ocjene usklađenosti u tehničkim barijerama trgovini i sanitarnim i fitosanitarnim mjerama;
- Priprema tehničkog predloga za CEFTA mehanizam za rješavanje sporova;
- Tehnički dio pregovora o liberalizaciji trgovine uslugama i tekst Dodatnog protokola 6 o trgovini uslugama i Aneks 1 kao i pregovori Radne grupe za trgovinu uslugama o sektorskim obavezama su u završnoj fazi;
- Pregled kvaliteta i dostupnosti statistike o trgovini uslugama, FATS i SDI statistike su završeni i identifikovane su praznine u podnošenju podataka. CEFTA MIS baza podataka i regionalni indeksi za praćenje obaveza su razvijeni i dogovoreni;
- U okviru liberalizacije trgovine uslugama, završena je studija procjene usmjerena na identifikaciju sektora i profesija od zajedničkog interesa za zaključivanje sporazuma o uzajamnom priznanju kvalifikacija (MRA). Postignut je sporazum o dva odabrana sektora (zdravstvo i građevinarstvo) i četiri zanimanja (doktori, zubari, arhitekta i građevinski inženjeri) za potencijalne MRA;
- Matrica sa SPS sporazumima potpisnica CEFTA sporazuma koja se podnosi na njihovim lokalnim jezicima je završena i objavljena na CEFTA veb sajtu;
- U skladu sa Ministarskom odlukom br. 1/2015, CEFTA Kontakt osobe su postale glavni nacionalni kontakt centar za CEFTA Sekretarijat, s obzirom da su blisko uključene u organizaciju sastanka svih CEFTA struktura u odnosnoj potpisnici i sveukupnu

koordinaciju pružanja programa tehničke pomoći i izgradnje kapaciteta koje CEFTA finansira;

- Crna Gora je preduzela potrebne korake kako bi se institucionalizovao dijalog između javnog i privatnog sektora u sprovođenju CEFTA sporazuma. U tu svrhu, održana je Konferencija „Deset godina od potpisivanja CEFTA 2006 - rezultati i perspektive“;
- Usvojene su Odluka br. 1/2016 o izmjeni Odluke br. 3/2009 - Spisak medijatora i Odluka br. 2/2016 o produženju ugovora osoblja CEFTA sekretarijata.

Predlog Zaključaka:

1. Vlada Crne Gore je na sjednici od _____ 2017. godine razmotrila i usvojila Izvještaj o predsjedavanju Crne Gore CEFTA 2006 Sporazumom u 2016. godini.